

Esquemes i resums d'història d'Espanya

Auge i decadència de l'Imperi espanyol

1-Auge

L'Imperi universal de Carles I

A la mort d'Isabel la Catòlica (1504) li va correspondre la corona de Castella a la seva filla Joana (1479-1555), casada amb Felip d'Hasburg (Felip el Bell, 1478-1506), duc de Borgonya i comte de Flandes, fill de Maximilià, emperador de Sacre Imperi Romanogermànic, mentre que Ferran el Catòlic continuava essent rei d'Aragó.

Però la nova reina de Castella, sembla va donar proves d'incapacitat per governar, mentre que Felip va morir prematurament; després d'això, Ferran d'Aragó i el cardenal Cisneros, successivament, van exercir la regència de Castella fins a la majoria d'edat de Carles d'Habsburg (1500-1558), fill de Joana i Felip; Joana va ser reclusa a Tordesillas fins a la seva mort.

Per la seva part, Ferran el Catòlic s'havia tornat a casar, amb Germana de Foix; en tenir un fill, aquest podria haver heretat la corona d'Aragó sino hagués mort; aquesta va passar doncs, a Carles, tornant a tenir les corones un mateix sobirà de la poderosa casa dels Habsburgs (Àustries).

L'any 1416, Carles era proclamat rei. La seva herència era immensa:

Per part de la seva mare i el seu avi rebia les corones de Castella i Aragó, aquest darrer, a més dels regnes d'Aragó, València i Mallorca i el principat de Catalunya, comprenia també Nàpols, Sicília, Sardenya i els comtats de Rosselló i la Cerdanya; amb la corona de Castella rebia també Amèrica.

Per part de pare, rebia els dominis dels Països Baixos, Flandes, Artois, el Franc Comtat, Borgonya (territoris que Felip havia heretat de la seva mare, Maria de Borgonya) l'arxiducat d'Àustria.

A la mort del seu avi Maximilià, va ser nomenat emperador del Sacre Imperi Romanogermànic. Així doncs, fou Carles I de Castella i d'Aragó i Carles V de l'Imperi alemany.

Durant el seu regnat prosseguí la conquesta i colonització d'Amèrica, amb personatges com Hernán Cortés o Pizarro i es va donar la primera volta al món amb Magallanes i Elcano.

Comunitats de Castella

La guerra de les Comunitats de Castella va ser una revolta que va esclatar a Castella a principis del regnat de Carles I, que arribà al seu nou regne el 1517.

Causes

Carles I, que havia viscut a Flandes fins aquell moment, no parlava castellà, era molt jove i estava envoltat d'un grup de consellers flamencs, com Chièvres o Adrià d'Utrecht (futur papa Adrià VI); molts dels nous vinguts eren corruptes, i anaven a enriquir-se.

Amb tot això, i a la mort del seu avi Maximilià, Carles fou elegit emperador del Sacre Imperi; necessitava diners, i per això, convocà corts a Santiago de Compostela i després a La Corunya, on anava a embarcar-se cap Alemanya. Designà Adrià d'Utrecht com a regent.

La petició de diners no podia ser més inoportuna, doncs venia en un moment de males collites i penúria econòmica; els fabricants de la llana demanaven un increment de la quota enfront els privilegis de Burgos; a més, l'elecció de Carles com a emperador, feia témer un paper secundari de Castella.

La indignació davant l'actitud del rei i dels seus consellers provocà l'anomenat alçament dels *comuneros*, o guerra de les Comunitats (1520-22) el qual tenia cap a principals caps a Juan Bravo, Juan de Padilla, Francisco Maldonado i Maria Pacheco, esposa de Padilla, la qual prengué el comandament de la revolta a la mort del seu marit. El gruix dels revoltats, en principi, estava format per *hidalgos* de la petita noblesa castellana i per membres de les classes mitjanes urbanes.

La revolta

Diverses ciutats castellanques es van afegir a la sublevació de les Comunitats (Toledo, Segòvia, Àvila, Burgos).

A la junta d'Àvila de 1521, els *comuneros* reclamaven: anular les subvencions concedides al rei; tornar a les formes tradicionals castellanques per recaptar impostos; l'elecció dels càrrecs municipals pels veïns; impedir la sortida de diners de Castella; elegir castellanqs per els càrrecs del regne, inclosa la regència.

Una de les principals esperances del revoltats fou la reina Joana la Boja, reclosa a Tordesillas, a la que volien restituir com a reina, però ella es negà a firmar cap document.

A la revolta urbana s'afegí una revolta antisenyorial, dels pagesos contra els senyors, el que va provocar que l'aristocràcia prengués partit per la monarquia contra els sublevats.

Això va facilitar les coses al regent, Adrià d'Utrecht, i l'exèrcit real derrotà de manera contundent els *comuneros* a la batalla de Villalar (1521), essent executats al dia següent Padilla, Bravo i Maldonado; no obstant, la resistència continuà encara un temps més a Toledo, encapçalada per Maria Pacheco, que finalment va fugir a Portugal.

El rei atorgà un perdó general l'any 1522, però establí un sistema d'indemnitzacions que havien de pagar les ciutats sublevades.

Conseqüències

Les ciutats obligades a pagar indemnitzacions varen patir una onerosa càrrega econòmica, que dificultà o impedí el desenvolupament de la indústria dels teixits de llana.

En canvi, la monarquia i el poder del rei en sortiren reforçats; no tans sols en el seu autoritarisme enfront les antigues llibertats de Castella, sino el la seva concepció d'un imperi universal, no només castellà.

Les Germanies de València

Les Germanies de València (1519-1523), va ser una revolta paral·lela en el temps a les Comunitats castellanques, iniciada en la ciutat de València, va tenir un caire antisenyorial.

Causes

Les Germanies eren unes milícies urbanes que tenien permís per dur armes i defensar-se contra la pirateria procedent del nord d'Àfrica, que constituïa un greu problema. El 1519, davant una epidèmia de pesta, la noblesa i les autoritats abandonaren la ciutat, de la que se'n van fer càrrec els agermanats, dirigits per Joan Llorens, Guillem Sorolla i Vicent Peris, dins una junta de tretze homes.

Els agermanats exigien l'elecció democràtica dels càrrecs municipals; la revolta es va estendre i va pendre un caràcter antinobiliari, els pagesos s'hi sumaren i exigiren una millora en les condicions dels arrendaments.

La revolta

Al camp es van produir assalts i incendis a les cases dels nobles. A la ciutat de València, el barri musulmà de València fou incendiat.

El rei Carles exigí el desarmament dels agermanats, que ells no van acceptar. Però no podien fer front a un exèrcit real, i foren derrotats l'any 1521. Carles I va nomenar Germana de Foix, vídua de Ferran el Catòlic com a virreina. Es desconeix el nombre exacte d'execucions o el caràcter de les represàlies que van tenir lloc al llarg dels anys.

Les Germanies de València van tenir el seu ressó a Mallorca, amb motiu de la detenció de set menestrals, es va formar també una junta de tretze homes que va expulsar el virrei; no obstant els sublevats mallorquins foren derrotats per les tropes de Carles (1523), i alguns fugiren a Catalunya.

Conseqüències

Com en el cas de les Comunitats castellanes, es va veure reforçat l'autoritarisme de la monarquia. També el poder i la influència de la noblesa valenciana, fracassant menestrals i pagesos en la desig de democratitzar la vida política i millorar les seves condicions de vida.

La política europea de Carles I i la seva relació amb la reforma protestant

Com a rei i emperador d'uns dominis extensíssims, Carles creia que era el seu deure el manteniment d'una monarquia cristiana, amb el Papa com a cap de l'Església (no obstant els enfrontaments que ell va sostenir contra determinats papes). Per això va arribar a fer front a tres conflictes:

La reforma protestant

Iniciada dins el Sacre Imperi germànic. Martí Luter (1483-1546), frare alemany, s'havia convertit en l'iniciador d'un moviment d'un moviment de separació del Papat i de l'Església catòlica romana, moviment que ben aviat va arrebregar gran nombre de seguidors, fins i tot entre els nobles alemanys, i que esdevenia no tan sols un conflicte religiós, sino polític.

L'any 1521, Carles, acabat d'elegir com a emperador del Sacre Imperi, convocà la dieta de Worms, on Luter va ser convocat a explicar-se, però acabà fugint i fou declarat heretge i pròfug, però el va salvar la protecció de Frederic de Saxònia.

La prioritat del regnat de Carles V va ser la lluita contra els protestants; malgrat la dieta de Worms, el protestantisme no va deixar d'estendre's entre els prínceps alemanys; Carles els derrotà a la batalla de Mühlberg (1547), però aquesta victòria no va servir de res, i el protestantisme va continuar la seva expansió, no tan sols per l'Imperi sino per Europa; finalment l'emperador signà amb els prínceps protestants la Pau d'Augsburg (1555) on s'establia que a cada territori hi hauria la religió del seu príncep.

L'amenaça turca

Després de la caiguda de Constantinoble, l'any 1453, l'Imperi turc otomà amenaçava Europa, especialment per Mediterrani, on en aliança amb els algerians, i fins i tot la col·laboració de França, era una amenaça constant per les seves incursions al litoral (fins i tot l'any 1558 els pirates turcoalgerians capturaren Ciutadella de Menorca i se'n van endur 3.500 habitants com esclaus). Va fracassar l'intent d'establir enclaus espanyols al nord d'Àfrica, i l'emperador, submergit en altres conflictes, no va poder acabar amb l'amenaça de turcs i algerians al Mediterrani oriental.

Més èxit va tenir en controlar els turcs que amenaçaven Viena, on acudí en auxili del seu germà Ferran i amb l'ajut dels prínceps alemanys i molts nobles castellans (1532), el soldà turc es retirà sense presentar batalla.

La rivalitat amb França

Carles es va veure enfrontat a França pel domini dels territoris de Flandes i Borgonya i també per la península italiana, especialment pel ducat de Milà.

Carles derrotà el rei de França, Francesc I, a la batalla de Pavia (1525), on el propi monarca francès fou fet presoner, havent de pagar un elevat rescat per la seva llibertat. Pel tractat de Madrid (1526) Francesc I renunciava a les seves pretensions sobre el Milanesat, Flandes i Borgonya; després del

saqueig de Roma per les tropes imperials (1527), fou signat el tractat de Cambrai (1529), on es ratificaven les renúncies franceses.

El ducat de Milà quedava incorporat a les possessions de Carles I.

Les guerres que va sostenir l'emperador en els tres àmbits, van fer necessari emprar gran nombre de recursos econòmics i militars; bona part d'aquells provenien de la plata d'Amèrica, però a la llarga resultà insuficient, el que va dur a posar més impostos a Castella, mentre el govern es feia cada cop més complexe i augmentava la burocràcia; es van crear nous consells, com el d'Hisenda, el d'Estat i el d'Índies. L'emperador es va veure obligat a endeutar-se constantment amb els seus banquers, com els Fugger.

Carles I d'Espanya i V del Sacre Imperi Romanogermànic es va casar amb la seva cosina Isabel de Portugal, fet que va suposar que, més endavant el seu fill, Felip II, pogués reclamar la corona portuguesa a la mort del rei Sebastià. Isabel de Portugal va actuar com a regent de Castella en absència de Carles.

L'emperador, que al final de la seva vida estava malalt, abdicà de les corones l'any 1556, i morí al monestir de Yuste l'any 1558.

Colonització d'Amèrica

Durant el regnat de Carles I, Hernán Cortés conquesta Mèxic i Francisco Pizarro el Perú. La conquesta i colonització de les Índies atreu gran nombre d'inmigrants desde la península. El sistema de la *Encomienda* disposava que els indis haguessin de dur a terme treballs forçats en hisendes i mines, a canvi d'una teòrica protecció, fet que va donar lloc a abusos evidents, denunciats pel frare Bartolomé de las Casas a "Brevisima relación de la destrucción de Indias". Les lleis de protecció dels indis, com ara les Lleis Noves d'Índies, emeses per la corona espanyola, no van donar resultat, més que la progressiva substitució de la mà d'obra indígena per la d'esclaus africans duts a la força. Diversos països europeus van emprar esclaus a les seves colònies. L'esclavitud africana fou bàsica per a la l'explotació de mines i hisendes i no va decaure fins a principis del segle XIX; a l'illa de Cuba, colònia espanyola, subsistí fins l'any 1886.

La monarquia hispànica de Felip II

Així com hem parlat d'un imperi universal de Carles I, el seu fill Felip II (1527-98), malgrat reunir el major imperi vist fins el moment, exercí el poder des de el centre peninsular, a Madrid i a El Escorial, viatjant poc, dirigint els seus dominis amb un complicat engranatge burocràtic, de consells i secretaris. Felip II, com el seu pare, considerava prioritària la defensa del catolicisme.

En plena època de contrareforma, endegada des del concili de Trento (celebrat entre 1545 i 1563) per enfortir el catolicisme contra la reforma protestant, es va prohibir estudiar en universitats estrangeres. La Inquisició creà una atmosfera de denúncia i sospita; es començà a exigir la "limpieza de sangre" (no tenir avantpassats jueus) per determinats oficis. No obstant, va florir una intensa vida mística. Amb personatges com Teresa de Jesús o Joan de la Creu.

La política europea de Felip II

Enfrontament amb els turcs

Com ja s'ha explicat, els turcs otomans i els algerians, constituïen una seriosa amenaça en el Mediterrani; els pirates procedents d'Alger assaltaven les costes peninsulars i les illes, fent molt

difícil la vida en el litoral, apoderant-se de béns i persones, les quals eren esclavitzades; l'ordre dels frares mercedaris recaptava diners per rescatar captius. La costa va estar envoltada d'un extens sistema de torres de guaita i defensa.

El perill era tan greu que, durant el regnat de Felip II es va pensar seriosament en evacuar les Illes Balears; el 1558 una flota pirata assaltà Ciutadella i matà o esclavitzà els seus habitants.

Així doncs, la batalla de Lepant (1571) en que una flota formada per vaixells de diversos estats (la Lliga Santa) i comandada nominalment per Joan d'Àustria, germanastre de Felip II (fill de Carles V fora del matrimoni), va constituir una victòria important contra els turcs i un respir pels habitants del mediterrani; no va tenir continuïtat, però els turcs, assetjats també per problemes a l'est del seu propi imperi, donaren una certa treva.

La revolta dels Països Baixos

Fou un dels principals problemes del regnat de Felip II, en el que el monarca assajà tant la línia dura com la conciliació, sense arribar a resoldre el problema, que va costar ingents quantitats de vides i era una sagnia per la hisenda del rei.

El port d'Anvers era importantíssim per la corona castellana, ja que des d'ell operava la flota de guerra i arribava i es distribuïa la llana merina castellana.

Els habitants dels Països Baixos veien Felip II com un rei, estranger i catòlic, que volia implantar el acord del concili de Trento, reforçant el catolicisme; quan mostraren la seva disconformitat, Felip II es mostrà inflexible, i el 1566 esclatà la rebel·lió, encapçalada pels comtes d'Horn i Egmont, rebel·lió que fou aixafada de forma sagnant pels tercis espanyols, comandats pel duc d'Alba, Lluís de Requesens, Joan d'Àustria i Alexandre Farnesi.

El sud dels Països Baixos, catòlics, acabaren acceptant la corona hispànica, mentre que el nord, que més tard s'anomenaria Províncies Unides d'Holanda, continuà lluitant.

Abans de la seva mort, l'any 1598, Felip II nomenà la seva filla Isabel Clara Eugènia com a governadora dels Països Baixos, junt amb el seu espòs Albert d'Àustria, obrint-se un període de pau al territori; en morir Albert l'any 1621, i en no haver tingut fills, els Països Baixos tornaven a la corona espanyola alhora que es reobria el conflicte. Isabel continuà com a governadora fins a la seva mort, el 1633.

Relacions amb Anglaterra

Amb Enric VIII d'Anglaterra, de la casa dels Tudor, s'havia separat de Roma, fundant la iglesia anglicana, de la qual el propi rei era el cap. La seva filla Maria I (1516-58), filla també de Catalina d'Aragó i neta dels Reis Catòlics, va voler reimplantar el catolicisme. Maria Tudor casà amb Felip II, però el matrimoni durà poc per la mort de Maria, a la que va succeir la seva germana (de pare) Isabel I (1526-1603), de idees totalment protestants.

Una de les fites d'Isabel I era convertir Anglaterra en una potència naval; els vaixells anglesos arribaren a les costes de Nord-Amèrica, i la pròpia reina concedia patents de cors per assaltar els vaixells espanyols; la seva idea era disputar el domini de l'Atlàntic a la corona espanyola. Isabel ajudà també als protestants dels Països Baixos.

Felip II decidí enfrontar-se a Anglaterra amb una gran flota, la anomenada *Armada Invencible*, però aquesta va tornar vençuda i dispersa, constituïnt un gran cop no tan sols militar, sino moral.

Relacions amb França

En temps de Felip II, continuà la rivalitat amb França, heretada del regnat anterior. Els terços del rei van obtenir una gran victòria a la batalla de Sant Quintí (1557), en memòria de la qual el monarca fa bastir el monestir de El Escorial. Es signa la pau de Cateau-Cambresis amb Enric II de França, i Felip II contrau matrimoni amb Isabel, filla del rei francès.

Més tard, les guerres de religió a França, entre catòlics i protestants (hugonots), porten Felip II a intervenir, donant suport als primers, especialment contra el pretendent protestant al tron Enric de Navarra, que acabà convertint-se al catolicisme com a Enric IV de França.

Annexió de Portugal

El rei Sebastià I de Portugal (1554-78), morí sense descendència a la batalla d'Alcázarquivir, al Marroc, succeint-lo el seu oncle-avi, Enric, que morí també ben aviat. Felip II, com a fill d'una princesa portuguesa reclamà per a ell la corona d'aquell país, essent proclamat rei l'any 1580. La incorporació d'aquell regne suposava una immensa ampliació dels dominis de Felip II, ja que Portugal posseïa un gran imperi colonial, amb enclaus a l'Àfrica, l'Àsia i a Amèrica, el Brasil.

Els primers problemes interns de la monarquia hispànica

La revolta de Las Alpujarras

Els moriscos, al contrari que els conversos jueus, no havien estat objecte de la vigilància de la Inquisició, i havia existit certa tolerància, volguda o no, envers la conservació de la seva llengua i costums, i fins i tot molts continuaven practicant secretament la religió islàmica.

Això canvia durant el regnat de Felip II, i és possible que el canvi estigués vinculat al perill turc i algerià; una nova invasió provinent del nord d'Àfrica o del Mediterrani oriental, i una nova arribada de l'Islam a la Península, no era gens descartable en aquell moment, i molts cristians veien els moriscos com una mena de "quinta columna", que hauria recolzat la invasió; sigui just o no, era una creença extesa. Això s'afegia als odis racials, encara persistents, del temps de la Reconquesta cristiana; es tractava d'una comunitat no assimilada, una bona part de la qual habitava la comarca granadina de Las Alpujarras (però també a altres regnes, com València o Aragó). La monarquia, que havia lluitat contra la implantació del protestantisme dins i fora d'Espanya, era procliu a creure en l'aparició d'un nou "enemic intern", que en aquest cas no seria nou sino l'enemic tradicional. Les condicions de vida dels moriscos empitjorà progressivament; la indústria de la seda era la base de l'economia morisca, i es va veure molt perjudicada per la prohibició de les exportacions de teixits de seda, i després, per notables augments d'impostos sobre aquella. Alhora, s'investigava la propietat de la terra, i la Inquisició començava a intervenir entre els moriscos.

Els anys 1566-67, es decretà el compliment de les exigències que pesaven sobre la comunitat morisca, és a dir, l'abandonament de la seva llengua i tradicions, i de la seva religió.

Els intents dels moriscos de suplicar al rei per la seva situació, no prosperaren, i finalment la rebel·lió esclatà amb força a Las Alpujarras l'any 1568. Malgrat la feblesa de la comunitat, no fou fàcil sufocar l'aixecament, les lleves havien deixat Andalusia i Castella sense homes; fins el 1570, no es va poder acabar amb la revolta morisca.

El càstig va consistir en dispersar la major part de la població morisca de Granada, per Castella.

La revolta aragonesa contra Felip II

Antonio Pérez (1540-1611), fou secretari de Felip II, i exercí en el seu moment gran influència sobre el rei; pertanyia al grup més "liberal" de la Cort, encapçalat pel príncep d'Èboli, mentre que el grup més partidari de la duresa, tenia com a cap visible el duc d'Alba.

A la mort del príncep d'Èboli, Antoni Pérez inicià alguna mena de col·laboració amb la seva vídua, la qual es veuria després implicada en els fets que vindrien.

Per alguna raó, Antoni Pérez va voler trencar les relacions entre el rei i el seu germanastre, Joan d'Àustria, en aquell moment governador dels Països Baixos, i l'acusà de traïció; Juan de Escobedo, secretari de Joan d'Àustria, arribà a Madrid el 1578 per posar en evidència el joc de Pérez, però llavors, Escobedo fou assassinat per Pérez, tal vegada amb el coneixement del rei.

El rei amagà els fets, en els que possiblement també hi estava implicat, però altres deslleialtats de Pérez referents a la successió a Portugal, l'obligaren a actuar i ordenà la seva detenció, així com la de la princesa d'Èboli.

Antonio Pérez va sortir de la presó, i va viure vigilat, però més tard en ser de nou empresonat, va poder escapar-se (1590) i, en ser la seva família d'origen aragonès, es refugià a Saragossa, sota la protecció del Justícia Major. Felip II, temerós que el seu antic secretari, depositari de tants secrets d'estat, pogués escapar, va fer intervenir la Inquisició, però quan Pérez era traslladat cap a les presons de la Inquisició, el poble es va rebel·lar i el rescatà dels seus carcellers; després d'aquests fets, fugí a França (1591).

Les relacions dels rei amb Aragó, especialment amb la noblesa, ja no eren bones des de la dècada dels 80, i els nobles aragonesos pensaven que el rei amenaçava els seus furs; per la seva part, els pagesos havien vist empitjorar la seva situació i temien la competència dels moriscos.

Felip II ordenà l'entrada d'una força de 12.000 homes a Aragó, que no trobaren resistència i el Justícia d'Aragó, Juan de Lanuza, fou executat.

No obstant, el rei va continuar respectant els furs d'Aragó.

Economia i societat al segle XVI

Economia

L'agricultura és la base de l'economia, el 90 per cent de la població vivia de la terra, la qual està majoritàriament en mans de la noblesa i l'Església. El pagès ha de lliurar una bona part de la collita al senyor, com a propietari de la terra, i a més hi ha els pagaments a l'Església (delme) o al rei. Són freqüents les males collites que provoquen crisis de subsistència. Els conreus principals són els cereals i la vinya.

A Castella, la llana fou el producte bàsic i dominant, en perjudici de l'agricultura. La Mesta gaudia de grans privilegis en el trasllat dels ramats. La llana s'exportava a tota Europa.

En general, no hi va haver a la Castella del segle XVI una burgesia activa capaç de dur a terme un gran desenvolupament del comerç i l'artesania, com va existir a altres països europeus, i són nombroses les teories sobre els motius, que poden ser econòmics, fiscals, polítics o ideològics. Era més senzill importar-ho, les elevades contribucions limitaven el creixement econòmic, hi havia menyspreu cap al treball manual, etc.

Bona part de la producció era domèstica, tenia lloc en el sí de la família, com és el cas dels tèxtils. No obstant, algunes ciutats com Valladolid, Toledo i Sevilla, varen arribar a un notable desenvolupament artesanal, i en la Corona d'Aragó les ciutats de Barcelona i València. Molts d'aquests sectors actius estaven vinculats a les indústries de luxe. Els gremis controlaven la producció i distribució de productes.

Europa, i més accentuadament la Península Ibèrica, varen patir a finals del segle XV i al llarg del XVI, l'anomenada "Revolució dels preus", caracteritzada per l'elevada taxa d'inflació, fins a multiplicar el preu per sis, i que s'ha relacionat amb la gran circulació de metalls preciosos provinents d'Amèrica, especialment la plata, de la qual se n'havien descobert també mines a Centreeuropa.

Població

Era una societat caracteritzada per la seva desigualtat social, econòmica i jurídica; cada estament tenia el seu propi estatus, els seus drets i deures legalment establerts. Les desigualtats econòmiques eren immenses: enfront d'una noblesa propietària de grans extensions vinculades al *mayorazgo*, hi havia una pagesia i unes classes baixes urbanes empobrides, que lluitaven per subsistir.

No obstant, rics i pobres patien del prejudici de la *“limpieza de sangre”*, s'estimava ser un *“cristiano viejo”*, sense ascendents jueus o musulmans, i en alguns casos tenir avantpassats conversos es considerava un requisit per accedir a determinats càrrecs o contraure segons quin matrimoni.

Cloenda

Com a resum, podem concloure:

- El segle XVI representa l'auge de l'Imperi hispànic
- Els regnats de Carles I (V del Sacre Imperi Romanogermànic) i de Felip II, ocupen la major part del segle.
- Es tracta d'un imperi compost de territoris rebuts per herència o conquesta. L'annexió de Portugal durant el regnat de Felip II, significa també incorporar el seu gran imperi colonial.
- Els dos reis consideren prioritari el manteniment de l'imperi i la defensa del catolicisme, però mentre Carles V actua com un sobirà de tots els dominis, Felip II centra el poder a Castella.
- No obstant, els furs i institucions de la Corona d'Aragó són respectats, malgrat els conflictes i la desconfiança.
- El manteniment de l'Imperi exigeix uns ingents recursos econòmics que porten l'estat a l'endeutament i a la fallida, mentre que les elevades contribucions llastren l'activitat econòmica. Una bona part dels recursos provenen de la plata americana, que acaba en mans de banquers estrangers.
- L'increment en la circulació de metalls preciosos, especialment la plata, va dur a una elevada taxa d'inflació a Europa, especialment a la Península Ibèrica.
- La complexitat de la tasca administrativa i l'extensió de l'Imperi exigeixen una burocràcia cap cop més gran, amb la creació de nous consells i el nomenament de secretaris.
- França, l'Imperi turc i els protestants són els grans adversaris en el regnat de Carles I.
- Durant el regnat de Felip II, s'agreuja el problema turc, no obstant la victòria de Lepanto, i esclata el conflicte dels Països Baixos.
- Anglaterra comença a convertir-se en el gran enemic de l'imperi hispànic.
- Durant el regnat de Felip II, esclaten greus problemes interns, que ocasionen la revolta dels moriscos i la revolta aragonesa.
- La Inquisició crea un clima de sospita i malfiança. Per evitar la difusió d'elements “herètics”, es prohibeix estudiar en universitats estrangeres, durant el regnat de Felip II.
- La base de l'economia és la terra, la qual està majoritàriament en mans de la noblesa i l'Església.
- A Castella, els privilegis de la llana i de l'agrupació de la Mesta, provoquen la ruina de l'agricultura.
- Es tracta d'una societat molt desigual, econòmica i jurídicament, imbuïda del prejudici de la *“limpieza de sangre”*.

ELS ÀUSTRIES ESPANYOLS AL SEGLE XVI. CARLES I (1500-1558)

1500 Naixement a Gante	Fill de Felip “El Bell” d'Habsburg i Joana de Castella	Dinàstia dels Habsburg o Àustries espanyols
Herència	Del seu pare: Països Baixos, Luxemburg, Franc Comtat. De la seva mare: Corona de Castella (incloses les conquestes americanes). Del seu avi, Ferran el Catòlic: Corona d'Aragó, incloses Nàpols, Sicília, Sardeya. Del seu avi Maximilià: el Sacre Imperi Romanogermànic.	Joana de Castella, reclosa serà reina nominal conjuntament amb el seu fill.
Emperador del Sacre Imperi Romanogermànic (1520), Carles V.	Corona electiva per part d'alguns nobles de l'Imperi (electors)	Regència d'Adrià d'Utrecht en marxar Carles a Alemanya
Idea de missió històrica	Monarquia cristiana i universal	Viatges i lluites constants
Matrimoni amb Isabel de Portugal	Isabel(1503-1539) exerceix el govern a Espanya en absència de Carles.	
Conflictes interns	Comunitats de Castella (1520-1522) Germanies de València i de Mallorca (1519-1522 i 1521-1524)	Defensen les lleis de Castella i la protecció de la indústria de la llana Revoltes antisenyorials
Conflictes externs	Protestants alemanys: Reforma de Luter Contra França (Francesc I)	Batalla de Mühlberg (1547) Pau d'Augsburg (1555) Pel ducat de Milà: Batalla de Pavia (1525)

	Pau de Cambrai o de les Dames (1529) entre Francesc I i Carles I Suport del papa a França Contra la pirateria turca i algeriana	Saqueig de Roma (1527) Presa de Tunis, intent fracassat sobre Alger
Amèrica	Conquesta de Mèxic per Hernan Cortés Conquesta del Perú per Pizarro <i>Encomiendas</i>, fracàs de les Lleis d'Índies, maltractament dels indis i denúncies de fraartolomé de Las Casas	Tràfic d'esclaus africans cap a Amèrica, per substituir els indis en el treball forçats a mines i plantacions
Abdicació de Carles I en el seu fill Felip II	Retirada a Yuste (1556)	

ELS ÀUSTRIES ESPANYOLS AL SEGLE XVI. FELIP II (1527-1598)

Naixement (1527)	Fill de Carles I i d'Isabel de Portugal	
Herència	Corona de Castella, amb les Índies i les Illes Filipines (així dites en honor seu) Corona d'Aragó, amb Nàpols, Sicília i Sardenya	Rei des de 1556
Adquisicions	Regne de Portugal, amb les seves possessions d'ultramar, inclòs el Brasil (1580)	
Matrimonis	Manuela de Portugal Maria I Tudor, reina d'Anglaterra Isabel de Valois Anna d'Àustria	Rei consort d'Anglaterra
Monarquia extensa	Secretaris i burocràcia	Capitalitat a Madrid
Defensa de catolicisme	Principis del concili de Trento	
Conflictes interns	Sublevació dels moriscos de Las Alpujarras Revolta aragonesa	Situació precària dels moriscos. Impostos sobre la seda. Presó i fugida d'Antonio Pérez a Saragossa. Revolta aragonesa en defensa dels furs.
Conflictes externs	França: Victòria espanyola a Sant Quintí (1557) i Pau de Cateau-Cambresis (1559). Pau de Vervins (1598) amb Enric IV de Borbó. Anglaterra: Enfrontament amb Isabel I d'Anglaterra. Armada Invencible (1588)	Construcció del monestir del Escorial, on el rei hi ferà estada. Competència del comerç atlàntic. Patents de cors angleses

Altres conflictes	Pirateria turca i algeriana. Victòria contra els turcs a Lepant (1571), flota comandada per Joan d'Àustria Sublevació dels Països Baixos: oposició als impostos i defensa del protestantisme per part dels seus habitants. Política de repressió dura, que no pacifica el nord.	Assalt a Ciutadella de Menorca (1558), amb mort o esclavització dels seus habitants. Finalment, Felip II designa com a governadora dels Països Baixos la seva filla Isabel Clara Eugènia, amb una política més pacificadora.
Finances	Necessitat constant de diners per fer front a les despeses de l'Imperi. Fallides de l'estat	
Societat	Creixement de la població Insuficiència de la producció agrària Creixement de l'artesania i el comerç, gràcies a l'explotació d'Amèrica Societat estamental Prestigi de la'anomenada "puresa de sang", no tenir avantpassats conversos.	
Mort de Felip II (1598)	El succeeix el seu fill Felip III	